

173

(173⁽⁴⁾)

8/12

Data about local history and law of Rosenkrans (Bochem) and environs. Calc 19 pp types

173⁽⁴⁾

48 letters plus 21.1.0 A.J. Mahloana
27 lines
28 pp

K34/12

pp. 1-28

S 173⁽⁴⁾

I No2. Country

29 DEC 1930

A.J. Mahloana

K34/12

Maina a ditlhaba šia tše di bexo Kxautsi: ke Kubišiši, Thaba ya Mathapō,
 Thaba ya Makxabeng, Thaba ya Mmakala, Thaba ya Kxatsoro,
 Thaba ya Moxošiši, Thaba ya Serale, Thaba ya Rita, Thaba ya Tšwaing,
 Thaba ya Phehle, le Thaba tša Maxaxa Matala. Maina a meboto
 sia. ^{mmoto} wa Perokisi, Mmoto wa Sepana Pudi, le mmoto wa
 Mhlotlo Maina a dinoka šia ke Matlalanane, Moxalakuwena,
 Noka e ntšho, Noka ya Matlala, Sefahlane, Noka e ntšho, Nokananyane,
 Ngwaditše, Molautše, Mohwadi, Mhlokakaneng, Noka ya xa
 Nasebe, Seepašana, le Napo. Maina a mexobe ke:
 Moxobe wa Phofu, Moxobe wa Taletale, Moxobe wa Basadi,
 Moxobe wa Ditatšwe, Moxobe wa Shashe le Moxobe
 wa xa Mašuxo. Maina a di diba šia: ke Kropa kampa,
 Diba sa Phehle, Petše tša xa Phihlela, Diba sa Thšebeng le
 Kolopong. Dinaxana maina atšona šia: ke Bojelahloxong,
 Haramokadika Ntlotane, Sho duopong, Xa Matlou,
 Xa Masepetekwa, lexothlong, Ha Ramela, Ha Mathapō,
 Ha Seanexo, Ha Sekonoxaveke, Halaka, Ha Moloto,
 Ha Mmanthata, Halamola, le Ha Makxato.
 Dinaxana tša xo bnišwa ke Dikrošiši: Halaka, Ha Matlala, le
 Ha Moloto. Ha Moloto banile ba then^{thš} wa bare re fetšwa
 ke Lepalakata. Krošiši tša Xalaka xo atile tša xo ipolaea
 ke Hans Bakeberg. Krošiši ya xa Matlala ya bolaea motho
 ke mexoma. Xa Matlala xo phetše Marakeng, o beja šiya
 dipêrêka lebelê. Ha laka xo phetše Jacob Mothšaki, a're
 bolaya motho, a'ne madi a xaxwe kwantweng.

quest N 2

K34/12

2

Letšema le ^{thš} n^{thš} xum ke kxosi. ka moraxo a xo xošetsa
 xo binne kitinki. Kitinki e binwa Mošatê, batho ka moku-
 ba ya kitinking ba apere bothakxa ruri; ka tšatsi leuwe
 xo bônala baxale ba apere methšumô, ba feleletše xo tša
 ntwa, lepatata lella, ba apere setala sa sesotho, batho ba
 ba thšêlang Moropa wa kitinki ba na le die ^{thš} weni ntweg,
 ba apere mefiri ya pon^{thš} ho ya polaô. He ba le barwa ba ba
 bolaileng mefiri e meraro. Ka moraxo xa kitinki ke xona
 ba yang xo ya lema. Bathôma a thšemo ya Mošatê.
 Yo a sa yeng ^{thš} xemong o a lefisa. Serêtô sa naxa
 e nqwê bare Shoduo song a bo Mokeka
 mo dithabeng tša xa mo tšekxa le mmakala/
 xona le diswanthšô mo mafikeng tša Nasar^{na}
 Diswanthšô tšeo di bo, thš batho le
 diphôôfôlô Felô xa mai a manntši
 ke Mokerong, Ha Makopa, Ma hopane
 Noka^e nthso, Sefahlane, Nokana nyane,
 Mosehleng, di êlêla Nokeng ya Matlala.
 Noka ye thšweu, Molautse, Mohwadi o hlakana
 le Mokekse Phareng ya Mokekse, Mohla
 kaneng di êlêla Mokekse.
 Mokekse o êlêla O di. Dinaxana
 tše ke ditšebang ke Ha-Seopa, ntona ke Seopa,
 Ya-Moabelo, ntona ke Moabelo, Ha Selolo, ntona ke Selolo
 Ha-k mo, ntona ke Kxomo, Ha-Mashala, Nto. ke
 Matlala

rock paintings

Mmanthata, Kxosi se ja ka 'o repola
dirigwê dile ja ka diatla. Induna 'ngwê
ke Davison Mosima Mmachaka, ke wa
Mmakala (Khala), Marakalala ke
Induna ya Mattanau, Masebe ke
Induna ya Ha Rawesi le Korokoro,
Keetse Simon ke Induna ya Thalabodibi
a (Terbrugge) Kibi mmamotlwane, šola xo šola
lakxomo, lamotho le ya ithšolela ke Induna
ya Hananwa. Seanexo Amos ke Induna
ya xa Mojela (Driekoppies), Robert
Masebe Langa ke Induna ya Kxotsoro.
(Seirappes): Molokomme moloko a dikxosi
ke Induna ya xalaka. Komapo ke
Induna ya Molets'i. Mapankula ke Induna
ya xa Mapankula (Doonspruit) Ntona
Moš'i ke Induna ya xa Phooko (Mulheim)
Induna Mmanthata o phela Shoduopong (Boum
Seopa o phela Kxawisi le Thaba ya Phe
tele. Moabelo o phela Mmadietane.
Selolo o phela Ha - Kala. Kxomo o phela
Phateng ya Sixa. Induna Mmanamela
o phela lehononong. Induna Nkxweng
o phela Ha Nkxweng. Induna Mottakxomo
Mattala o phela (Burgwal.) Induna ^{Lamola} ~~amela~~
o phela Ha Lamola (Rozenkrans)

Induna Kxobe o phela Lekhureng
(Lapucella). Induna Mabitsela o phela Napo.
Induna Hlaku o phela Matsitsi'eng
(Wisconsin)

S. (173)

NO 15. DEATH, BURIAL, MOURNING

K34/12

Bolwetsi bya xo tloša motho ouwe xore ke boloi. Ba
 dumetše xore ke boloi ka xore xo lla selô maleng a motho.
 Basotho ba kxôna xo dira mehlôlô wa xo bolaya, ba ka dima
 kwena, Noxa, leobu, le ka mekxaditswane ya sepela ka
 xare xa motho a hwa, tšela taba e xe e botšwa
 batho ba bašweu, ba a se xa bare ke mokxwa wa
 Basotho, ba nōre re loilwe. Boloi ba xôna. Ba bolaya
 batho ka madi a basadi (monthly discharges) metse
 a ka teng a phedišing ngwana, mehlana ya batho,
 ba hlakanthša le dihlare tša boloi, ba bolaya ^{batho}. Boloi bo
 êpêlwa fase, ba khurumêlwa ka pitša, xe ba ^{yo} fêyane
 ba tšea êna madi a basadi a dikxwedi ba hlakanthša le
 hlare sa boloi, ba hlotša diatla xa a xoswere le xeteng
 bohloko bo tšena mmeleng, ke mphêla ke bolwetsi.
 Mo gongwê ba xe ješa mohtana wa motho (ba o bitša koba)
 ke mphêla ka khu. Motho yo ke mmonexo a loilwe
 o rile xo hwa, selô se se bexo se le kateng sa thôma
 xo sepela le xo bopa, sa kotomôša ^{mpa} ya šalae le
 e kxolo. Fa xongwê xe a se a thšwe a hwe ^o
 ke sepela ke selô, ke longwa ke selô. Batho ba no mo
 lesa ka xore bolwetsi ba boloi xa bo fetêle, o dula le
 batho, a hwêla ka ntlong, e se bang kantlê.
 Batho ba be ba le xôna, ba se ke ba tloxa. Batho
 bitšwa xe motho a šetše a hwile, xe a sa lwala o okwa
 se babô. Xe motho yo a lwala kudu ba ile ba
 xanetša batho xo mmôna.

15 (173)
NO 15. Death, Burial, Mourning

K34/12

II
Xe a fêlêla bathôma xe mo kotamišwa, o kotamišwa
a sa le bothithô, xe a hwile mo xongwê ba ile byalweng,
ba humana a hwaleleke a omile, o kaiwa mešifa
ka selêpê, a kotamišwa. Mmele wa khu petšwa ka
mokxopha. Wa hoxêlwa xôna mošwe, xwa êpya
moete kapela a sa le bothithô, a se a thšwe a
hwele nuri, xwa bolawa kxomo, a kotamišwa ka
fa mokxopheng o sa na le madi. Mmele wa se
hlahlobiwe, wa se apešwe, wa se hlatswiwe.
Ba seke ba mo sexa mosoba. Batho ba kxoboka
na xôna ka fa lapeng labo mohu. Ba letile batho ba
xo hwelwa ke motho, xa ba lete setopo, fêla ba no rôbal
ka ntlê xantlo setopo se leka ntlông. Xo thubya dipitša
xe xo hwile mosadi. Batho ma sellô se tee fêla
bare jo- ngwana- a- nkêê- kêtê- ešo- joo, a hoxêla monnak
a hlaka eta xongwê le yêna a sexa ka fale le kêtêna qe
Joo! joo! joo. ke sellô sa makômola. Se a boifiša.
Mmele o a kutamišwa. Waapešwa ka mokxopha, xwa
bôfya mokxopha ka lebyana. O bolokwa kapela-pela.
A bolokwa pele, xwa kxôna xo tsebišwa ba mašatê, xee le
monna, xee le mosadi xa a bexiwe. Xo tsebišwa metswalô
pele, xwa kxôna xo tsebišwa batho fêla, kxomo e ba e bdayaxo
ke ya xo hlôbôša mohu xore a se ^{ke} a belaêla xe a hwile.
Dinama tša yêna xa di thšelwe letswai di jewa di le bošula.
Tša jêlwa kxarong ke ba medi le bahomotši.

s. (173) No 15. Death, Burial, Mourning K34/12 6
 Nama tšeuwe ba di bitšwa xore ke thšima. Ba mo èpèla ka
 Seboèng xe èle mosadi, monna o èpèlwa ka sàkeng la
 dikxomo. Ba re xo mo èpèla ba bea mašaša a Mahlaku
 xodimo. Mašaša a bewa ke banna lebitleng, ba šuhla
 ka mafiri xe è le monna. Ba mo epetše ka bošexo.
 (xosasa). Batho ba motse ba tla. Ngaka ke yôna e di xoxo
 tirêlô. Batho ba lebeletše. Banna ba be barwele setoto
 ba bitšwa xore ke diphiri. Xe èle monna ba mo iša le
 lerumô, ba le xoxa pele diatleng tša xaxe, batre e sere
 Hoxele le boxale. Mosadi ba ^{thš} èle mabêlê ka
 le bitleng batre o sere Hoxele le etšididi. Ba rapèla
 batre: o re rōbalêlê borōkō. Ho bolêla babo mohule ba
 xabo. Ba beola dihlōxō ka lexare tša šala di phadima,
 ke ponthšo ya lehu. Setepo se a kotamišwa. Xe
 motho yo ahwileng a hlōlexile bosobêla, o lebeletšwa
 bosobêla kwa xo leng baxabo. O lebeletšwa kwa
 a hlōlexileng xōna. Marumô ba a abêlane, dijō ke tša
 beng ba lapa, dikxomo ke tša ^{monna} moxolo.
 Ba dira byalo ka xo ba hlōbōša xo motho yo ahwileng.
 Xa ba epele se sengwê kxaufsi le yêna xa e se yêna
 fêla. Ba thšeletša lebitla ka mabu. Xa ba bee mafsika
 xo bonthša xore lebitla le fa, ba bea mahlaku a mašaša.
 Le xe ba rutla lešaka mahlaku a sefifi (lebitla)
 a a tloxê luwa. Lebitla la xoxi ba byala lehwama
 xo lōna. Ba ja sehlaré se ba rexo ke malebatša, xe
 motho èle mphukudi (ghost), ba a mo rêna, a epolwa,
 a rathathêlwa ka selêpê, a fišeletšwa

s (173) / IV / No 15 Death Burial, Mourning. K34/12

Lebitla xale dišme, xa le etelwe, xe e sela ka kxosi fêla ke
 lôna le le dišwang, le etelwang, mabakeng a kamelêlo.
 Le tloxêlwa fêla. Ba rôbatša medimo xe ele la motswadi,
 batswadi ka xo latêlêlana xa bôna, ke medimo ^{yešo} xena, xoba
 yabô. Xa ba epolle ^{motho} xove xo êpêlwê e mongwê, xa ^{ba epalle}
 marapô. Yo mongwê le yo mongwê oina le lebitla la xaxe.
 Xa ba boloke selô se sengwê sa mohu, le xe e le epelo xaba
 sethê se sengwê. Basotho ba êpêla fa xongwê le fa
 xongwê fa ba xe bôhang, naxeng ba iša batho ba ba
 hwileng ba sêna malapa. La šaka xo êpêlwa banna bohle
 ba motse, ke sôna serapa sa bôna. Mafurase ke fa
 xo êpêlwang basadi. Eng ^{ro} boifira xo ya kxavisi le
 dififi, xaxolo bošexo. Kxosi bolokwa ka xo šele le
 mošiwana le yêna a bolokwa ka xo šele. Mafihla
 a bolawa ka ntlong, ba ba nweš makhura a xo fiša.
 Mosadi wa ~~xo~~ bolawa ke ntlo a bolokwa ka mafuring
 a xaxe. Dabolai le ba xo iphêxa ba êpêlwa naxeng,
 le dixafi. Ba xo bolawa ntweng xa ba epelwe ba
 jowa ke manong, fa xongwê oire ^{reke} dutše o ^{the} Sepela
 se kxweng a hlakane ka bohata. O boye o ^{the} aba.
 Ba êpêlwa naxeng: Bave: Moipolai xa a lêlêlwe.
 Ba mo iša lebitleng ka sekomana-komana. Ba xo longwa
 ke ditau, dikwena le dinoxu ba êpêlwa naxeng, xobaka
 xae xe ba na le malapa. Xa ba thšabe motse xe e se
 mehuta wa Mashangane. Bôna ba ^{Hoxêla} motse o eme.
 Ba thšabe. Ba fiwa malebatša xone ba le bale mohu.

8/17 (173) No 15 Death Burial Mourning 34/12 9 JAN 1939 8
 Ba fiura malebatša ke ngaka. Bohle ba^{ba} bexo ba
 rwele mohu le ba ba mo feleseditšexo, ba re xo mo
 êpêla, ba hlape diatla ka mo pitseng ka moka,
 ba ethubêla mo lebitteng, ba hlapa lehu. Xo lla
 basadi fêla, banna xa balle. Xo lla ba meloko
 kudu, ba bangwê ba lla sehlo dimanê. ke xore ba^{re}
 jo fêla, dikeledi diša tšwe le xona dipelo tša bôna
 di se bohloko. Ba motse wa xeno ke bôna ba ba
 llaxo, ba meloko, ba ba sa^{xo} tse bexo xa batle kera ba
 metse e kwa kxolê. Xe mosadi a hwetšwe ke monna
 o tšela mošidi, ke pomthšo ya xore monna o hwile,
 meriri ba a kâta, dijô ba ja dinama tša xo hlôbôš
 mohu. Bya lwa ba dira ba meriri, xo e beola le xo
 e beola xapê la bobedi. Ba bolêla fêla, xa ba
 bine, xa ba etele, xa ba namošomo, xa ba tsome,
 xa ba šom^e. Ke sešila sa lehu. Ba ilêla lehu
 letšatši la fêla, meloko yôna e dula le ba ba
 lelang ba ba^{ba} fetša beke, ba rôbala xabo mohu.

Mohla ba phatlalala ba kuta meriri xapê; le boxôbê
 bo ba bojang ba šeba ka mošidi, xe xo hwile monna
 xoba mosadi. Leina la motho yo ke Nkepu Mahlwana.
 (nee Matlala) Pele e be e e ngwana Matlala. E be e le
 nma moxolo yo a be xo a tšerwe ke Ramoxolo
 Mokxobu.

Mr. G. J. Mahloana, Karlsruhe P. Bag, Via
 P. P. Rust.

s. (173) 8/12
 No 16 kinship, Etiquette K34/12 9 Jan 39 9

Bana ba motho ba na le sefane fêla ba bina diphôôfô. o
 tše ntš'i. yo mongwê le yo mongwê o na le serêto sa ^{se} ^{xaxo}
 xo sa tsebêxa xore ba tswalane byang. Bana
 le mathswate tšwate a meloko ka thokong ya
 basadi, fêla banna bôna bana le sefane serêe fêla.
 Ba bofana ^{thš} itšwe ke tswala. Bana ba motho o tee
 ba phela xo tee, ba axile motse wa xa mokatê.
 Dikxaitšedi' tšôna di phela kxolê le bôna.
 Hlôxô ya bôna ke ngwana wa mošimane wa xo
 tswala wa, le xe a tswetšwe xareng xa banenyana,
 ke kxoši ya bôna. O na le matla mererong ya lapa
 labô. Xo kxobokana dikxadi, le dikxaitšedi xo rêra
 merêrô ya lapa. Ba kôpanana mahung le mathabong.
 Ba rôbatša medimo xe e eme ka dinaô. Ba
 rêra meloto ya xo tšeana le ya xo hlalana, ba
 kxôna ba di iša pele. Xe di ba paletše.
 Xe monna a na le basadi ba bantši, ^{bana} wa bamosadi
 wa pele, ke dikxoši, ba wa kobedi xase dikxoši le
 wa boraro. Bôna ba buša fêla ka lapeng la bo
 bôna, fêla monye motse ke ^{wa} ye mosadi o moxolo.
 Ke dihlopha tše dintši. Ke ba kxôrô ya Matlala,
 a latêlwa ke Seopa sa bopeu, a latêlwa ke
 Maabelo, Selolo, Kxomo le Mashale.
 Ba mošatê ke bôna ba baxolo, ba latêlwa
 ke mahotwana (Indunas) ka moraxo maphatê.
 (batho fêla)

173) Kinship, Etiquette No 16. K34/12 10

Boxoši bo aitswalêlwa, ke xore ke lelokola
 mošatê. Batšeana le mahotwana, kera ba mošatê
 Ba mošatê le bôna ba tšea bana ba Indunas.
 Morwedi wa kxoši a ka se tšewe ke modidi, xe
 e se xe a humile, le xôna e le morwedi wa mosadi
 wa bone wa kxoši, ka xore morwedi wa kxoši o
 tlwaetše dijô tše di bose, ke thswanêlô xore a nojdi
 ja le xe a tšerwe, a seke a ja thšidikwane.
 Behaviour, Batho ba baxolo ka moka xe ofihla xo
 bôna ore: Re a lothša. Wa pyia-pyi a maxoši.
 Bare a xe Mokone, xoba kwena, xo ba phuti, yo moxolo
 xa lothše yo monyane, yo monyane o lothša yo moxolo
 ke thšupô ya baikokobetšo. Kxodišô tša bôna di
 a swana xe e se ya mokwi, fana wa tše axo e
 xo šele, xo o bitšwa ke mokxalabyê o le "iškê" xe
 e le mosadi bare "êê" xoba "ii". Selêpê sa monna
 xa se swarwe, a katta a ba matla. Basitsana
 ba swara tša mmabôna, diroto, dithêbê le masêlô.
 Mořwa o thuša papaxe, mořwedi o thuša
 mmaxe, xe ba lema xo lema morwa le papaxe,
 xo šila mořwedi le mmaxe. Ba fana dimphô,
 papaxe o thswaêla morwa dikxomo tše
 dingwê, le mmaxe o fana morwedi mabêlê
 xe a tšerwe. Etiquette. Ba nojre ve a lothša,
 mosexare, ka xosasa le mathapama.

s(173) " Kinship, Etiquette No. 10 K34/12 "

Ba baxolo ba a lothšwa; yo o mo fetaxo
 ka botala oire dumêla Mokêtê, aïre: Re a lothša.
 Xe le lekana oïre dumêla le wêna waire dumêla.
 Xe e se monna eïle mosadi oïre re a lothša le xe o
 le yo manyane, xo yêna, Xe e le banna bohle
 yo manyane matswalong o lothša yo moxolo.
 Xe e le kxoši o nna fase waire ba Mošatê; baïre
 Axe. Xe e le mmottana oïre "išhe" Morêna aïre dumêla
 mokêtê xe e le yo manyane. Xe o etetše motho oïre
 re a lothša are axe. Xe motho a tla fa ke
 dutšeng, xo lothša yêna pele. Waïdutšeng ke monye
 moriti. Xe e le mosepedi re re re a lothša, xe a šoma,
 re r' bašumi, aïre ke bôna, xe a hlaxola re re robeleng,
 aïre ke yôna ye. Xe a bapatsša reïre re a lothša.
 Xo lothša yo manyane pele; yo moxolo a dumêla.
 He o bolêla^{le} matswala xo oïre eng motswala, xe e le
 monkane a , xo thwe eng moxatse, xe
 le basitsana o thwe moxatsaka, xoba dumêla
 moxatsaka; dikxoši le batseba lexi ba bitšwa ka
 difane xoba^{kg} leina la hlomphe "Morêna" xoba kxoši.
 Xe kxoši e bitša xo thwe "Morêna". Mekxwa e mebe
 ke xo êmêla batho ba baxolo ka dina o wase
 ba lothše, xo rata xo theletša ditaba tša ba barolo,
 xo šupa motho ke xe^a nyat^{xa} , xo bônala xore
 le xe a k^T ke^a tšwa o tla inama .

8/12⁽¹⁷³⁾ IV Kinship, Etiquette No. 16 134/12 9 JAN 1939 12

Xo ja ka xo phaka xo aratêxa, xe motho e le mo diša.
 Xa a dika a sa o aroxinwa, bare bulêka di'kxomo,
 o seke wa lôka ka nkô. Xo ê mela batho ka dinaô
 ke phôsô; xaxelo bab^a xolo. Xo hseêxa batho ke phôsô.
 Xo utswake phôsô. Xe motho a xodiša yo moxolo,
 o a kwatama a lothša, o kwatamêlwa kxošijle
 banna; basadi ba xo i kokobetsša ba a kwatama.
 He e le ngwana o rutwa tša xo xodiša ba baxolo
 ka serobaj; O ya botšwa xone le lothše batho ba
 baxolo, ka hswanêlô motho yo moxolo xa a ša
 lothšiwê ke ngwana, o ya mo shapa, le kwa xae
 ba ya ba mo shapa. Ngwana o rutwa mekxw
 kwa xo rupêng. Motho e e le sefohle a
 a hlwa a lwa le batho, le xôna o hlwa dikhuang
 tša banna. Xe motho a wele le batho xoba
 a fotletše batho; o a lefišwa ka pudi xoba
 nku.

From:

Mr. A. J. Mahloana,
 Karlsruhe P. Bag,
 via P. P. Rust.

8/12 (173) No 17. Betrothal, Marriage 134/12 13

Motho yo o sa tsebe tsebexo xa a na tšwanêlô ya xo tšea. Mositsana a ka tšewa ke ngwana wa malome axe xoba wa Ranyu-aneaxe. Xe mokxalabyê a hwile morwaxe yo moxolo o tšea mmaneaxe. Xo tšea le batho ba ba sa tsebyexo mo ba hlôlexilexo xo ya xanexa. Mokxalabyê xe a tsebêxa o tšea monnyana. Batho ba mehuta e šele xa ba^{na} tokêlô ya xo tšea ba mehuta o inongwê, xe e se mehlang yeno. Bahlakudi le batho ba mekwa e mebe ba kwele meelwa ke mešomo ya bôna xo tšea. Bana ba batsebalexi ba a dungwa xore ba ka tšea bana ba batho. Bangwê ba tšea bana babo mmane a bôna, fêla a se molaô. Xa a xapeletšwe xo tšea. Mosadi o tšea yo mongwê, bare o tšewa ke lapa, o kxêthelwa monna xoba a mo kaola, xa a sa hlwe a mo rata a mo hlala. O no tšea motho fêla e se oang wabô. Mosadi o tšew^{ke lapa}. Xe xo sena lesoxana ka lapeng leuwe ele bannyana fêla, o nyalwa ka dikxomo tša bannyana bauwe tše di banywetšwa. Xo rêra balapa xo nyaka mosadi wa lapa le xo senang mešimane le ba meloko ba a bitšwa. Betrothal. Bana ba basitsana ba a beelêšwa e sa le baba nnyenyane xoba ba se ba tswalwe. Bananyana ba a beelêšwa ba sa botšwe selô. Mositsana o kxêthelwa ke babo monna yo ka mo rataxo. Xe ba jele dikxomo, byale xwa hlôkêxa ngwana, ke molato, ba swanetše xo^{thi} a yo mongwê mosadi xo lefa dikxomo tšewe. Le xe e se batho batee ba a tšea. Xe monna a tseba batswadi xo lokile xa ana tabe le ngwananyana. Peeletšo e thôma ke babo monna. Ba roma mmaditsela xo bolêla le babo monnyana. Ba bo monnyana le bôna ba na le mmaditsela wa bôna. Bo mmaditsela ba a bolêla ba kxôna ba botša babo monnyana.

(173) Betrothal Marriage No 17 K34/12 14
 Ba bo lesoxana ba roina mmaditsela xore re ele kwa ka Mokete
 xo re kxopêlêla ^{mpyanyang}. Ba bo monnyana bare re a
 xe tswa fêla a batie hlôxô etšwe madi. O iša kxomo ya xo
 xo beelêtsa. Xe xo beelêtswe ka kxomo xona xo a
 tsebexa xore ke mosadi wa xa moketê. Xo feta
 lebaka ^{le letelele} xe xo letêlwa mositsana a xola. Xa a
 xo dile o ya nyalwa ka dikxomo tša rêrwa ke metswana.
 Monna o ya botšwa fêla mositsana xa a botšwe.
 Eng, a ka no beelêtsa ngwana a ngwanabo fêla xa xona
 tokêlô. Monna xa a xapeletšwe, xo xapeletšwa monnyana,
 xa a xana monna o ya sobiwa ka di kinipitang; a
 ba a mo dumêla, xo ba mgongwê ba tswalêla lebatlê a mo
 tšea ka kxang. Bare o tšerwa? A re eng. Bare o mo
 lokišitše sekete ketê sa xaxê. Mosadi wa pele wa kxoši
 ke yêna mohumaxadi, le ke kxoši o tšere, mohumaxadi
 a tšewa monna, o tla ba buša. Mosadi wa boraro
 wa monna wa basadi la bantši ke mmamoratwe, fêla
 xa se moji a bohwa. Mosadi yo a tšerweng xo hlatswa
 dirupe tša yo moxolo o bitšwa mma molatêla, bana ba xaxê
 ke baji ba bohwa. Mosadi wa xo tšewa ke lapa ke xore
 wa tšewa ke mosadi yo mengwê, le yêna o beelêtswa
 ka dikxomo tša bannyana bauwe xe ba tšerwe. Status
 Bohumaxadi bo ya tswalêlwa xaxolo ke bana ba bo malome
 a motho. O Mosadi a ka no tšewa pele, fêla motswana
 a monna o tšile mmuša. Beelêtsô xe e senyexe le xe mosadi
 e le yo monyane, xo buša dikxomo.

s. (173) III Betrothal, marriage. No. 17 K34/12 15
 Monna a ka no beelêtsa basadi. ba bantsi xe a
 humile, ana le dikxomo. Dikênô tša bôna di tiššura ke
 dikxomo. Motswala a motho ke yêna mosadi yo moxolo,
 ke yêna moji' a bohwa: lexe a tšerwe moraxo xa basadi.
 'a bangwê. Motswala ^{a motho} nna a beeleditšwe, xo tseba mang
 le man, re ke yêna yo moxolo. Basadi ba bangwê xa ba
 tsebišwe, fêla ba tseba xore bôna ba tšerwe fêla ka thato
 ya monna wa bôna, eupy'a mohumaxadi' o rêr sa ke ba lapa
 Ba dumêlêlwa xo êtêlan. pele ba sr"o ba xorešana, monna
 o ya bohwe. Ba dumêlêlwa xo lala bohle pele ba
 sešo ba tšeana. Ba a tlwaêlana, ba a tsebana,
 Motšeiwa o bolêla ka thšiwaxo motšei, xantš'i xa a na
 xo iphetolêla. Ba fana dimpho, tše dingwê ba fana
 sephiring tše dingwê pepeneng. Ponthšo ya monnyana
 xore o rara lesoxana o mo fa pheta, lesoxana la a para.
 Ba ya dinakeng bohle, le basitsana ba bangwê.
 Ba bannyenyane xo bôr ba tseba ka pheta xore
 mokêtê o ra mokêtê, fêla ba a ba xodiša. Peelêtsô
 e ka se fokodišwe ke seli xe e se lehu fêlale boloi
 xe a b'laelwa ka tša baloi o a mohlala. Mosadi ^{ka yo a beeleditšweng} ke babo
 lesoxana ke yêna mosadi, yo a motsereng ka thato ya
 xaxwe ke mokaelwacnyatsi). Xe mosit - a rata munna yo
 mongwê, o ithšabišetša xo yêna xore amo. ^{tšee}, xe babe
 monnyana ba sa mo rate, ngwanenyana o ya matlwa a
 bušetšura xaê. A tšewa ke yo ba mo ratang. Xe monna
 yo a xana naê le yêna a ka no matlwa, ka xore xa
 a mo nyala. Mosadi e ana dikxomo. Xe mositsana
 a ^{sešetšwe} ke yo a mmeleditšexo, o amo lefa
 ka kxemo.

Beitichal Marriage No. 17 IV

K34/12

Ba bo monnyana ba ya xo ba bo lesoxana bare xo mmaditsela
 ka botšā, ba xa mokôtê bare kxeiletše kobô, bale ba nthā
 ba mositsana. Wedding. Babo lesoxana ke bōna ba
 setlasetlang babo monnyana, bare re kxopêla sexô sa
 meetse. Xe ba xorošane ba phela bohle. Ba phela ka
 ntlong tša papa bōna xo fihlêla banthšwa ke yo a ba
 latêlang. Monna xa a phele xa Ratswalaxe, ba ka mmolaya
 tšatši le a fapanang le ngwana a bōna. Tšeanô e
 rërwa ke ba meloko. Dibyana ba šomiša tša bo
 lesoxana, dikobô ba ithêkêla, dijô baja tša bo
 lesoxana, ntle ba phela ka mo xo ya bo lesoxana,
 ba rêka dikxomo tša bōna, Ngaka ke yōna e
 sexo fatšang batšeani; o ba fa serwalô. Babo
 lesoxana ba roma mmaditsela bare re ele kwa xa Mokôtê
 Ore re kxopêla sexô sa meetse, xe ba dumetše ba
 nthā kxomo ya xo leboxa. ^{xo nyala;} Dikxomo tšadi Hebe di
 šetše di tšwile. Xa xo ya motšei xo ya mmaditsela.
 Monnyana ka dira byalwa ka sata ba e medisitše.
 Ngwetši ya mosadi le monna ba a lairwa, ba fiwa
 dimphô, tša xo swana le dipudi. Ba a ba botšā xore
 ba swarane, ba se lahlane, mosadi a hlôkômêlê babo
 lesoxana, lesoxana le hlôkômêlê mosadi wa xare.
 Xe dikxomo di sa ba kxodiše ba koba bakxōnyana
 ba ba tlilexo xo nywala. Monnyana wa ngwetši
 tšea tšatši le tee fela. Babitša babini ba
 Sepae ba bina, ba enwa jwalawa. Ngwetši ya mosadi
 xe e ya boxadi, ba eta ba dia mmaseime fa
 meeding le dinokeng.

S. (173)

Betrothal Marriage V No. 17 K34/12

17

xe ba di ite mmaseeme monna swanetše xon

^{thš} élêê xore a ba nyoše moedi oka yôna;

Six pence xoba Shilling, o tla eta a utše a ntšha,
xe filila ba tsêna ka sefekô sa bolesoxana.

Xe ba filila Kxârwaneng, xa ba sa^{nyaka} (6^a) xoba (15)
ba nyaka. lesome xoba pudi, a kxônê a tsêna

ka mo xa bolesoxana. O swanetše xo tsoxa e sa
le xosasa, yôna ngwetši ya mosadi, a ye noteng, a

a pee metse, a hlapiše ba motše ka noka ka
metse a bothithô, a na le dipholesi tša xaxe. A ka

no sepele le motse fêla xa a beelwa mellwane.

Mafsi o a nwa, o ya khuta xe e sa le ngwetši.

Dikxomo di tšwa pele di išwa ke bakxenyana. Xa ase

a fetše mosadi o ya mo adima, fêla a mo ffa

bana, byale ngwana ye mongwê le ye mongwê tla tla

a tšwola ke xomo. Xe a a dimilwe xa a dirêlwe

monganya, xa a dule le batswadi ba xaxe. Bana o

bêlê xêsa bôna bale ba bolesoxana. Morwedi wa xaxwe

o swanetše xo nyalwa wa pele, fêla dikxomo ke

tša bolesoxana. Meloko xa e thuše lesoxana xe le

nywala masadi, xe e se papaxe le soxana, ke

lôna le nthšang dikxomo la nyalêla morwa^{wa} xaxe

mosadi. Dikxomo ke tšônatsê di nywalang (lobolang)

dipudi, dinku, le thšêlêê e a nyala mo majekaneng

(badumeding). Dikxomo tša xo lobola (nyala) xa di

abêlanwe, di tšea mosadi ye mongwê, ke kxaitšedi

ya monnyana, ye e kxo lebanyi ya xaxwe.

6(173) VI Betrothal Marriage No. 17. (34) 12

18

Tebanyi ke kxaitšedi ya monnyana yo a naxo le tse kêtlo/ya xo
ja dikxomo tša xonnywala masitsana. Dikxomo
di swanetše xo nyalêla kxaitšedi ya monnyana mosadi.

Papare mosikana xa a nataolô ya xo di šomiša xa eise xo
tšeiša morwa xaxwe mosadika tšôm. Ba laya ngwetši
ka diinku le dipudi, le ka dikxomo, dikxoxo,
disaka tša mabêlê le mexopo ya dithata ya xo
thsolêla. Ngwetši xe e lala xa xo thôma rra mosiwana
le mma mositsana kwa xabo mositsana ba laya morwa
di. a bôna, ka moraxo xwa kxôna xo tla batho fêla; pele
xa batho fêla xo ya metswalô. Kwa xabo lesoxana
xo laya rra-lesoxana pele le mma lesoxana ^{ka} moraxo
ka moraxo metswalô, la mafelêlô bankane le metswalô
baêng ba ba tsebyexo xa ba fae. Dimphô tše ^{3/40} badi
fiwang ke tša bôna xore ba kxênê. xo hlôla tala
la bôna. Ba hlaba pholo ka monnyanya;
diphôkô di eba tharo, inkuya eba tee, le kolobê.

Dihlabêlô tša monnyanya ke tša Rralesoxana le Rra-
mônyana xa ba bolele bo Rra kxolo khukhu ba bôna.
Xa ba bolele ka bôna. Ba fa baêng ba monnyanya
iaxôbê a di ting le dinama. Baêng ba abêlwa ke
e baabi ba ba swelexo monnyanya. Banyadi baka
ntlong ka babêdi, mosadi o forilwe leetse ka letsaku,
xa a forwa leetse o ya lala. Ba bina Sepae (dinaka)
ke yôna kôša e kxoloye e boxwaxo. Ba letša
sekkokolo sere: Banna taattaq! taa! Banna! taq! taa!
taa! ^{Basadi re ya ya!} dina ka xo dire fse! fse! fse! dire basadi re va va!

VII Betrothal Marriage No 17

9 JAN 1939

a mouwe xo kxokxothêxa metse yohle ba tli'lô 17
bôna dinaka. Xe monnyana a kxahlilwe ke lesoxana
o apola pheta a mo fa yôna. Ke ponthšo ya
xore o a morata. Ba ôpela kopêlô e e reng: Tšhilô
le lwala re tšere ba tla šhala baleja lewai Enngwê
ere mma o tli'e, hlala o a nya. Ba lêma
dinaka xôna fa lapeng ba bya byametša ka
maoto. Xo lêma dinaka ke xe ba išitše
diatla xodimo mme ba thwathwasêla.

Ngwetši ya mosadi e apešwa ke mosadi wa lethari
yo a itšibotšexo ka ngwana a mošimane. O apara
halô lanku la putlišwa le kwa xodimo a apara
byalo, a apešwa pheta e bareng ke khungwane,
mosese waxaxe o bitšwa mxoro. Matlalô a a
ntu xodimo lefase a bonthša xore monna yo a tšeexo
ke mothswari (mohumi) kxala ^{ke} ba boya mašemong
ba feta ba lākôla dihongwana. sa bona ka serotong sa
ngwetši, k- ka xa bôna ba motse ouwe, ba ^{thi} kabêlê.
xaê, ngwetši xa e thšabe e, sepela botse le xe pula etla
ka maxadima, o rwele seroto sese xolo, ke molac
xore a se kitine. Ngwetši xe e apere e hlahlo bya ke
bakekolo. Ba thôma xo tšeana kwa xabo monnyana tšitš
la monnyana. Ba tšeina kathe ba sa lema, ba fiwa ntlo.

Mo tseleng ba eta ba dira mmaseeme. Bathsedišwa meedi
le dinaka ka dipheta le dinti: • k xa ^{matšeng} wa bo
lesoxana le xona ^{bo} dira monnyana wa byalwa, ba
bina dinaka. Informant - Mrs. M. Mahloana
Collector - A. J. Malibana, Carlouho P. Bag, Via P. P. Rust.

34/12

8/12 K34/12 Cissolution of Marriage No 19 9 Jan 39 20

Moina o botša mosadi aye ke tla xo hlala, ^{mosadi} o botša babo, bana le bêtêla. Ba hlalana kxerong. Kxôrô ke yôna e ka ba dumêlêlang xore ba hlalane. Kxôrô ya mošatê ke yôna e nang le matla se bang ya Induna. Xa a kxolwa kxoina a kase hlale, xa a palêlwa ke xo diva mešomo ya lapa a kase hlalwe, xe e le seotswa o swanetšwe xo hlalwa, xa a roxana a kase hlalwe, xa a hlôka bana xo tšewa mmamoribola xo ribola lapa la moxolo aye, xe e le moloi o a hlalwa, xe a thšabêlêla banna o a hlalwa. Xe monna a ile borwa sebakatše se telele a kase hlale. Boloji le bootswa di thšahlalô. Meloko ya bormonna le mosadi e tla botšišiša xore molato ke ^oxe le hlalana pele ditaba di se dije kxerong ya mošatê. Xe e le mosadi wa moloi xoba seotswa xa a boêlwe keselô, xe a hlalwa ke monna têla o swanetše xo mofa dilô tše a di šomileng le êna ka juoka xa tšona. Xe xo hlala monna, bana ba boya le mosadi. Xe e le moloi xoba seotswa di kxomo di boya le monna. Xe xo thomile mosadi xo hlala dithoto di boya le monna. Xe xo thomile monna xo hlala dithoto di boya le mosadi. Monna xe a hwetšwe ke mosadi o hlabya leoto xwa ^{thš}êwa sehlare, ba ^{thš}ba mo noketš sehlare ka nkong e nngwê ba thšera e nngwê. ba tla ba thšêla ka tsêbê e nngwê ba thšêla e nngwê ka xore xa a mphela. A ka se sepele ka malapeng a batho, xa a sepele ka mašomong bare o tla ve ^{na bêtê}bolaêla ka moriti, o nnêla mollô wa xaxe a letee, ^{xeš}za xaxe se nale mathsexo a mabedi la boravo ba bea moxoma, ke poušak ya xore

8/12 No 19 Dissolution of marriage K34/12 21

(173) Mosadi o hwile. O apara mokxopha wa pudi a o hlanola. Mantšiboa o letša moxoma a dikoloxa motse xofihlêla xe ngaka e ke boya. Morini' o a kōtwa^{ba} mo tlotša ka^{se} hla^{re} ffa xavō^{ka} h'ōxō. Eba morwana kxwedi. Xaxo kutilwe moriri mohla o kōtwa xapê othšā, xo kōtwa le motswalō ba dira byalwa ba nerini. Byale a ka dumêlêlwa xo tšeya xo a lele dikxomo xa a fetše ngwaxa. A ka tšeya walešika le bo mesa li ya e. Eba mmamoribola xalole wa moloko o šele o bitšwa mmamoropenj xe moxolo a xe a hwile xo tšewa yo monyane ba thšika xo buša dikxomo, ke tšewa yo monyane. Taba euwe e dirêxa xantš'i. Xa ba mo nyale baka no^{nthšā} tše pedi xo sephia tše di zetsenj di tšwile. A ka no fetša tše pedi a nama a xoroša xutdi rêrwe ke kxōrō di rêrwa ke ba meloko. X- ngwanemnyana a le xōna ba a molota, a tšewa ke moC kxulabyê yo ka kxang le xe a^{ad}rate. Xe ngwanemnyana a šetšena a abilwe ba ka se tšeele monna euwe mosadi wa xaxe, ba ka letêla xoro kxaitšedi ya bōna e bele Xe mosetsana a tle a tšewe ke mokxalabyê yo. Xa se molatō wa xo tšeya mosadi yo a šetšena a abilwe. Xa xo na thswanêlō ka xore se se abilweng se abilwe. O diêlwa monyanya fêla o^{ka} se^{te} kane le wa mosadi wa^{pe}le, wa mmamoropenj o lekana le wa monnyana. O tsêna ka nt'one ya mohu le thšemo e lemaya mohu. Npa Mosadi o šala mo^{bo}xadi monna a hwile xe a n^uwetšwe. Ka se sotho o tšewa ke ba moloko wa bo monna xe a ka xana ba mo tšea ba ka mokoba a ya xaxabo.

8/1/19019 Dissolution of marriage

K34/12

22

s. (173)

Xa a itzole, o laolwa ke ba xabo monna, xe a dumetše ba mo tšea, xona o tla dula nabō, xa a sa dumele, xo tla tsoxa diphepanō xare xona ba tla mo koba. O fima xore a tšewē ke moratho a monna a xaxe, xoba xe xo hwile yo monyane yo moxolo xa ana tokêlō, fa xo ngwē xotsene yo moxolo a nale letufa la dikxomo tšabō, mo xongwē xotsene batho fêla xe yo moxolo a sa rate. O kxêthwa ke yêna mosadi, o kxêtha monna yo a mo ratang, xe a kxethile monna yo a mo ratang. o swanetše xe tla bošexo a be a tšwē bošexo, benye ba mosadi yo xe ba ka mmōna ba tla mmolaya, o ya utswa. A ka no xana ba meloko a rata motho o šele. Ka xore xa a ba rate xore ba mo tšee. xa ba mo dire selō, xe e se xore monna yo a kxethilweng a itotē xo benye ba mosadi yo, ba se mmolae. Dikxomo xa di tšewe di rekile bana ba mohu yo. Ba phela ke yōna ntlong yōna ela ya mohu. xa a balêlwe le basadi ka yo a mo tšereng, o no bitšwa mosadi a moxolo a xe xoba wa monnaxe. Bana ba bitšwa ka yêna monna yo a hwileng, ba ana dikxomo le ba a šalang a itopêla. Monna o šele a ka no dumêlêlwa xe a ratwa ke mosadi. xa se bootswa ka xore xo a tšebexa xore monna yo o sepela ka xa. Ba tla no swana le xe ba be ba tswetšwe ke papa a tōna. xe mosadi wa letswala ka phate a tla xa xabo ka phapanō o sepela le bana xe e sale ba/baunyenyanane xore a ba otlê, Ba fepya ka dikxomo tša mohu. Ba ana mohu, xe ba xodile ba vërwa ke ba bo mohu.

3/12 Dissolution of marriage ^{No 19} K34/12 9 JAN 1939 2/3

šeya dithoto tša monna wa xaxe, dikxomo
le tše dingwê, xe a tloka xe a fime selô, xe ana le
bana kwa xabô ba ana tšôna dikxomo tše anywetšweng
ka tšôna ke ba monna yo a hwileng. A ka tšewa
ke motho fêla xe a sa rate ba moloko wa bo monna
wa xaxe; fêla o tšewa xôna ka fa lapeng la xaxe
Monna yo a tsênaang ntleng xa ana tšiswanêlô ya xo
mo nyala ka xore o šetše anyetšwe, bana ba a
ba tswalang, o tswalêla yêna yola a hwileng, xa se ba
xaxe, ke ba monna yo a hwileng. Xe anywetšwe
xe a sa tšewa, o ya kaolwa, xa tšunne ke monna yo o
kxêtha yo mongwê. Monna yo a mo ka otšeng o tsêna
ntleng fêla xa a mo thwê ka calô n thwêwa ke ba ba
Mohu. Šêna monna yo a mo ka otšeng xa ana
matla naê, a ka se mo roxe o inyakêla xo ya
ntleng fêla, matla ana le ba pa nêhitšexo dikxomo
pete; ko bôna ba ba mo pekile xo

Informant: Mrs M. Mahloana.
Collector: Mr. A. J. Mahloana,
also ruhe P. Bag,
via P. P. Rust.

s(173)

20 Property ^{29 Dec 38} X34/12

ya mongwê le yo mongwê o na le taolô le kobô tša xaxe,
 dihlahamo tša xaxe, dikxêrêxêrê tša xo betla ke tša monna
 marumô; dipitša ke tša mosadi o a di laola le dibyana tša ka
 ngwakong, ditulo le diraka di taolong ya mosadi xe a di
 rekile e sa le m'nyana, fêla a kase rekise se sengwê sa tšona
 xe " se ka tumêlêlô ya monna. Le monna la yêna aka se rekise
 se sengwê a sa botše mosadi. Marumô ke a monna. Dibyana le
 ditulo ke tša mosadi. Ngwana wa bôna wa pele ke yêna
 mong a tšona. Seaparô sa mohu se a parwa ke wabô xore
 a dulê a mo xopola. X motho a hule ba abêlana diaparô
 tša ^{xaxe} ba xabô, Mošimane ke yêna moji a bohwa le xe ele
 wa mafêlêlô. Boxoši bya xo thopa dilô tša bopapaxo
 se xo ka matla bo a tswalêlwa. Xa o direke ba jo xo fa
 tšona, le xona a fiwa ke beno, ese xo xore o šomile se sengwê
 upya e jo ^{bo} tša xaxe ka xore o di swaletswe. Motse, dintlo,
 dišexo, le šaka dikxamo ke tša monna. Motse ke wa monna yo
 a o axileng. Motse xa se wa mosadi. Motse o ka se aroxanywe.
 O ka se fiwe o mongwê. Motse wa Basotho xa rekišwe, xe se
 badumedi ke bôna ba ka phelung ka ngwakong tša yo mongwê
 ba ba di rekile. Dibyalô ke tša monna, xe ese xe a ka
 efa mosadi tema ye ngwê, ke xona a ka laolang tša tema e uwe.
 Mafsi ôna a laola ke mosadi; o bea dithšêkwane.
 Dienywa tša naxa di laolwa ke mufudi wa tšona, xe e
 se dihlahare tša xo suana le mo ^{thš}khidi le morula, naxeng
 tše dingwê ba a ^{di} axeletša ka naxara: bare ke morula
 wabô le morula wabô, xa ba di fule, le xedile naxeng, xe e
 se yo a di axeleditseng tšala.

1. (173)

Dibratō ke tša bona ka ba bedi. Ke tša monna le mosadi. Ba a
bexelana xe barata xo rekisa mabêlê, le otša, xoba mafela. Mosadi
yo mongwê le yo mongwê o na le thšemo ya xaxwe, o dira se a se

ratang ka mabêlê a xaxwe; fêla monna o laola mabêlê a tlo
ya mosadi wapele le wa bobedi. Bothopya: Batho ba bē ba
diwa mathopya bakeng la dintwa. Mosadi xe a thopil e ebe a
fiwa monna yo a sa merateng. Mathopya a dula Mošatê a
laolwa ke kroši. Ba be ba epa dihlare tša thšemo ya Mošatê.
Babe ba sa rekwe. Ba be ba ba hlaiša, tšatši le ba hile xo
ba bolaya, ba be ba apea mafsi, ka pitsa tše di krolo ba ba nwaše
a sa fiša. Motho xe a thepilwe ka marumô a o a fiwa
mokxo mana wa mošatê, xe ba xabô ba monyaka ba amo
lapolla ka dikxomo, xwa tsebišwe kroši; Dikxomo tša xae.

Dikxomo ke tša monna. Basadi xe ba na taolô le dikxomo tša lapa.
Xe monna a nale dikxomo o a di laola, o botša baratho ba xaxwe
fêla xe ana le se a ratang xo se dira ka tšona. Se a s
swanelang xo se dira ke xo bolaya engwe a sa ba botše, xo
rekisa engwê a sa ba botše, xo madima engwê a sa ba botše.
Mosadi xe a nale dikxomo o a di laola, fêla xe a sa hlokomela
mong wa lešaka a ka me tšela tšona ka xo swaya dinamane
leswaô la xaxe, xe a sa di xopela. A k a ira se a se ratang
kxomo tša xaxwe fêla o swanetše xo botša mongwa
lešaka. Xe file a monna dikxomo tša xo nywala
merwedi wa xaxwe, o nyalêla merwa wa xaxe ka tšona,
Di nywalêla merwa wa pele. Xe bašimane ba le babedi le bannyana ba
le ba bedi, wa pele o nywalêlwa ka tša wa pele wa bobedi
o nyalêlwa ka tša wa bobedi: Xe motho a lefišitšwe ke kroši
ka kxomo e a jawa kwa Mošatê, bare ke manganga-hlaxa-a-banna,
e jwaka banna. Xa di nakišwe. Dikxomo tša xo utawina e sa
lo tša mongwa tšona. Xa se tša yo a di humaneng,
O di tsebaka mebalê le maswaô. Banyaki ba dikxomo ba
tsêna tsêna le mašaka. Xe ba di humane ba a di thiba xo
ba di tseba, ba a di tswalêla xe e le lehlabula.

Property No 2c

29 DEC 1938

K34/12 26

ikxomo tša namane tša xo timbla ka tša monye wa dikxomo
 wa a di rekilong pelo, xê & e xe motho aka di swaya leswab
 le lengwê, xe a ka bonê mong wa tšona. Di a xapiwa xedi
 humanwê, xe ba humana ba di swailê xapê, ba a ba
 lefisa. Diphôôfalo tše dingwê, Dimpya ke tša
 banna xoba basimane, dikolobê ke tša basadi, dinkule
 dipudi ke tša banna, dikxoxo & ka ba tša ngwana,
 masadi xoba monna. Kolobê, nku, pudi di a rêtwa xe
 di bolawa. Kxoxo xa e rerwe. Mpya e ya adingwa,
 e a rekwa ka pudi xoba lesame la mašelang xo yo mongwê.
 Mašemo le dirokolo. Monna o laola thšemoya lapala xaxe.
 Kxoši e ba fa mellwane ya mašemo, fêla xa ana taolê
 naô. Xe ba baka mellwane : xoši e roma batseta
 xone ba^{ba} bonthše me e tlaxi. Motho yo mongwê le yo
 mongwê o^ondle thšemo le xe e le moema emi, fêla xa ana
 thswanêlô ya xo e rekisa; le fêla aka no adima batho
 ba bangwê xe ba hlixa mašemo.
 A ka se ke a fa thšemo ya xaxe mosepedi^{yo} xa
 sa tsekex~~e~~ sethšabeng le kxošing, xe
 mosepidi a nyaka thšemo o ipexa mošatê,
 ba mošatê ba mme^{ya} sethšabeng, ba kxôna
 ba mo fa thšemo (moxolana). Le xôna xe e le
 wa sethšaba se se ngwê o swanetše xo loba ka
 kxomo a kxônê a dumêlêlwa xo axa le xo fiwa
 thšemo.

Informant: Mrs M. Mahloana. Residence: Carlsruhe

She knows Native Customs.

Collector: Mr. A. G. Mahloana

Carlsruhe P. Bag
Via P. P. Rust

(113)

8/12 21 Inheritance

29 DEC 1938

K34/12

Morwa wa pele ke yêna moji a bohwa le xea nale barwa
 ba bantši. Ba a di a bêtana. Fêla wa pele onale taolô
 le tšôna. Melato e le fiwa ke yo moxolo, kera ya mokxalabyê
 wa xo hwa. Dimphô di fiwa ke morwa o moxolo xo bana babô.
 Xe xea nale le phaphanô xare xa barwa, ka baka la leruô la
 mokxalabyê yo a hwileng, Kxôrô ke yôna e tla abêla
 barwa ba mohu. Fêla o moxolo, morwa wa mehumaxadi
 o swanetše xo fiwa tše dintši. Xe xo huile monna xwa
 šala mosadi, ke tša mosadi. Xe a nale morwa ke
 tša xaxe fêla di laolwa ke bommaxe. Barwa ba mosadi wa
 bobedi xa ba bono selô, Kxoši lo yôna xa o bone selô, xo tee
 le ba xabô xa ba bone selô. Xe a nale basadi ba bobedi
 ba ba fiwaxe dikxomo ke barwa ba mosadi wa pele,
 ba mosadi wa bobedi ba fiwa dipodi. Basotho bare
 ntlo xa e je e ngwê, ke seêma; Dilô tša ntlo e kxolo ke
 tša e kxolo, e nyenyane ke tša e nyenyane. Mapexa
 a ntlo ya pele ke a yôna; mapexa a ntlo ya bobedi
 le ôna ke a yôna. Ntlo xa e je e ngwê. Mapexa ke
 dikxomo tše di nywetšexo barwedi. O mongwê le yo
 mongwê ke moji a bohwa kalapeng, o ja mapexa
 a dikxomo tša dikxaitšedi tša xaxwe. Se mohu a se
 laêtšeng ba swanetše xo se dira; seêma se je, selaêlô sa
 mohu a xa se tšelwa. Kxôrô e ya ba abêla xa ba
 di baka. Xe xo sena lesoxana e le barwedi fêla,
 ba tšea mosadi a tšewa ke lapa, ka kxomo tše di ba
 nywetšexo. Ke xore xo a tšerwo ke lapa bare o

(173) Inheritance K34/12
 hlakana le bakone; ke xore o tla inyakela monna yo amo
 vatang, amo tšea; a tsoša lapa la bo basetsana ba,
 banna ba xaxwe ke basetsana ka xore ba monywetše.

Norwedi xe e le moji a bohwa, di laolwa ke monna yo a
 mo tšereng. Monna ke yêna molebeledi wa dithoto tša
 mosadi wa xaxe. Makxônyana wa mohu, xe a sena morwa
 ke yêna a hlôkômêlang mahumâ a bo mosadi wa xaxe. Xa a
 Kxâthwe ke motho. A ka se nthšiwê bolae ding bya xaxwe.
 O swaretšê xoba moji a bohwa ka baka la mosadi wa
 xaxwe, ka xore ka xabo mosadi wa xaxwe ~~xa~~ xo tla be
 xo sena morwa, le xâna o swaretšê xoba moji a bohwa ka
 xore o nywetšê mosadi. Xa a fe taodišš ya bolaki bya xaxwe.
 Xa xo na yo a ka mo tšhapêlang dithoto. O na le matla le thoto
 tšeuwe. Fêla xe e le Ramoxoloaxe, byale ka lapeng la
 ngwanabo xo na le mošimane, e sa le yo monyane,
 Ramoxoloaxe o mo swarêla leruê leuwe, xe papaxe a
 hwile. Xe morwa wa xaxwe a xodile o a di tšwêla
 byale ^{tša} e ba taolong ya morwa wa xaxwe; fêla mosadi
 wa mohlôlôxê di a ka se ~~ta~~ sirele Ramoxoloaxe molatšê
 le xe a ka senya leruê la xaxwe, E ba moji a bohwa xa
 na le mengwaxa a lešomo le metsa e šupang. Xe mosadi a
 hwile a na le morwa, dikomo tša xaxwe di tšema ke yêna,
 basitsana ba a kwae dišwa, yo moxolo Kxadi aka tšea pudi,
 ba ba latêlang dikxatšana ba fima dikobô tša mohu le dibyana.
 Ba bangwê ke metswalô bôna ba ba abêlwang. Dithšemo di laolwa ke
 monna, xe a hwile di laolwa ke bana ba xaxwe, xaxolo morwa.

A ka no dira se a se ratang ka tšôna. Xa a rata a fa mosadi
 yo mongwê. Informant Mrs. M. Mahloana, Residence, Carlsruhe End,
 collector: A. J. Mahloana, Carlsruhe Private Bag, via P. P. Rust. 5.17.